

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra sociologie

Posudek oponentky bakalářské práce

Jméno autora	Matěj Knittel
Název práce	Idoly - chlapců středoškoláků na Instagramu a jejich vliv na chování této skupiny
Studijní obor	Sociologie obecná a empirická
Vedoucí práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Mgr. Nina Fárová, Ph.D., katedra sociologie
Oponent práce (jméno a příjmení s tituly, pracoviště)	Mgr. Andrea Bělehradová, Ph.D., katedra sociologie
Rok obhajoby	2023

Hodnocení cíle/ů práce

Matěj Knittel v úvodním odstavci textu píše: „V rámci mé bakalářské práce si kladu za cíl zjistit, za a) jak vypadají idolové (z řad veřejně známých osobností) dnešních chlapců-středoškoláků na Instagramu z hlediska jejich žádoucích rysů a za b) jak mohou tito idolové ovlivňovat chápání a postoje zmíněných chlapců.“ [10] Jak autor později doplňuje v metodologické kapitole: „cílem mého výzkumu je prohloubit znalosti v oblasti parasociálních role modelů (tzn. takových role modelů, se kterými máme převážně jednostranný vztah a nepatří mezi naše blízké [...] českých chlapců ve věku od 15 do 18 let na Instagramu a jejich vlivu na tuto skupinu adolescentů.“ [65] V návaznosti na stanovené cíle Knittel specifikuje dvě výzkumné otázky: „1. Kterých osobních charakteristik a dovedností si mnou sledovaní chlapci na idolech (parasociálních role modelech, celebritách) nejvíce cení? 2. Jaký mohou mít oblíbení idolové chlapců vliv na chování chlapců? (chování chlapců = prohlubování již existujících rysů, formace osobnostních rysů)“ [65–66]. Cíle práce jsou definovány jasně, výzkumné otázky však považuji za vysoce problematické. Z podstaty zvolené metody (kvalitativní obsahové analýzy) a povahy analyzovaných dat (instagramových příspěvků) totiž nelze stanovené výzkumné otázky zodpovědět bez toho, aniž by se autor musel uchýlovat k fabulacím a značně subjektivizujícím interpretacím, jež nemusí mít mnoho společného s reálnými názory a chováním chlapců ani s potenciálním vlivem idolů na chování chlapců (jenž lze navíc zjistit a prokázat jen obtížně). I navzdory sporné metodologii výzkumu však Matěj Knittel předkládá poměrně zdařilý text a lze předestřít, že pokud by definoval své výzkumné otázky s větší pečlivostí, bylo by snad možné jeho práci jen málo co vytknout.

Hodnocení obsahové stránky práce

Užití zásadní odborné literatury a zdrojů	ano		
Přiměřená odborná terminologie práce	ano		
Vhodně zvolená metodologie		s výhradami	
Práce s výzkumnými otázkami		s výhradami	
Adekvátní průběh analýzy dat		s výhradami	
Splnění deklarovaného cíle/cílů práce		s výhradami	

Hodnocení formálních kritérií práce

Stylistická úroveň práce	dobrá		
Pravopis a gramatika	dobré		
Vhodná grafická úprava stránkování a textu	dobrá		
Zpracování tabulek, obrázků, příloh	dobré		

Zásadní připomínky k obsahové úrovni práce

Knittel práci zakotvuje prostřednictvím vhodně zvolených konceptů hegemonní maskulinity a inkluzivní maskulinity, role models, boyhood studies či typologií celebrit, přičemž čerpá z poměrně pestré škály zahraničních výzkumů. Zvláště oceňuji, že autor předkládané teorie pouze nesumarizuje, ale snaží se je aktivně interpretovat, vzájemně provazovat a udávat k nim konkrétní příklady. Když například rozebírá typologii celebrit, ilustruje ji prostřednictvím přiřazování dobře známých (českých i světových) osobností do jednotlivých typů, čímž současně dokládá, že prezentovaným teoriím skutečně rozumí a dokáže je vhodně aplikovat. Autor prokazuje schopnost orientace v sociálně-vědních teoriích, uvítala bych ale svědomitější přístup ke klasičtějším sociologickým autorům. Knittel často pracuje s teorií Ervinga Goffmana a zmiňuje Roberta Mertona. Považovala bych však za užitečné, kdyby v kontextu okázalé spotřeby [95–98] i krátce popsal daný koncept a uvedl jeho autora Thorsteina Veblena (a další), případně zmínil jméno Pierra Bourdieua u vzpomínaných typů kapitálů [14, 51], které by si snad též zasloužily větší pozornost a alespoň krátký rozbor.

Zásadní výtku musím směřovat k rozvleklosti teoretické části, která již sama o sobě přesahuje délku povoleného limitu rozsahu pro bakalářské práce. Přehnaným rozsahem v důsledku trpí i celková struktura textu. Autor se mnohokrát odvolává na to, co už vysvětlil dříve nebo naopak rozebere později, přičemž občasně i sám ztrácí ve svých odkazech přehled. Knittel tak např. uvádí, že „K fotce [na Instagramu] také můžeme přidat geotag, o němž už jsem mluvil [...]“ [56], ačkoliv daný termín zaznívá v práci poprvé. Na str. 60 pak píše: „Může se zdát, že to poněkud podrývá mou teorii zmíněnou na začátku odstavce [...]“, přičemž čtenářstvu není vůbec jasné, jakou svoji teorii má autor na mysli, neboť se zdá (snad i vzhledem k zarovnání textu doleva), že nový odstavec začíná už o dvě strany dříve (na str. 58), kde však autor žádnou „svoji“ teorii nepředkládá. Teoretické části by proto prospěla větší stručnost, ucelenost a promyšlenost toku textu.

Za nejkritičtější bod celé práce považuji metodologii výzkumu. Knittel zcela opominul popsat jím zvolenou metodu kvalitativní obsahové analýzy a není proto jasné, jakými principy se při svém bádání řídil. Daný nedostatek je navíc ještě umocněn tím, že autor předkládá kvalitativní výzkum, ačkoliv obsahová analýza je typičtěji spojována s výzkumem kvantitativním, a bylo by tudíž záhodno čtenářstvo seznámit alespoň se základními pravidly zvolené metody. Pokud by autor rozebral logiku kvalitativní obsahové analýzy, mohl snad alespoň částečně nabídnout vysvětlení, na základě jakých předpokladů či teoretických opor si troufá z jemu dostupných dat (veřejně sdílených příspěvků na Instagramu) vyvozovat odpovědi na výzkumné otázky zjišťující, čeho si chlapci na idolech cení a jaký mohou mít idolové vliv na chování daných chlapců. Za současného stavu a designu výzkumu však, jak jsem již podotkla v samém úvodu posudku, nepovažuji výzkumné otázky za zodpověditelné pouze prostřednictvím zvolené metody a především bez toho, aniž by autor (např. prostřednictvím rozhovorů) příspěvky následně konzultoval s danými chlapci a měl možnost jim položit doplňující otázky. Nevhodné formulace výzkumných otázek si je autor navíc sám

dobře vědom, neboť reflektuje, že: „Za [...] výrazné omezení považuji fakt, že v žádném případě nejsem odborník na psychologii, a tudíž část zabývající se potenciálním vlivem idolů na chlapce bude často spíše polemikou podloženou teoretickou částí a potenciálním námětem pro psychologický výzkum. Určit přesný dopad prezentace idolů na konkrétní chlapce je samozřejmě komplexnější problém [...]. Navíc lze předpokládat, že i chlapci sami se na Instagramu určitým způsobem prezentují, což pro změnu nemusí odpovídat jejich chování mimo sociální sítě. Stejně tak může být interpretace jednotlivých fotografií zkreslena mými životními zkušenostmi [...].“ [70] Osobně proto nerozumím tomu, proč se autor nepokusil výzkumné otázky přeformulovat do podoby, která by lépe odpovídala možnostem zvoleného designu výzkumu, když nad jejich chatrností sám přemýšlel.

Vzhledem k poněkud nešťastné metodologii výzkumu je až překvapivé, jak dovednou analýzu Knittel ve výsledku zpracoval. Nutno však podotknout, že jednotlivé analytické kapitoly nejsou kvalitativně vyvážené. Za spornou považuji první část výzkumu věnovanou sledovaným chlapcům (tj. podkapitoly v sekci 3.1). Zde se totiž autor pokouší z příspěvků na Instagramu usuzovat např. to, zda jsou chlapci introverti či extroverti [71], jestli se sledovaní chlapci zajímají o módu [73] a konzumují drogy [74], což jsou charakteristiky, které lze jen obtížně usuzovat z pouhé analýzy veřejně sdílených příspěvků na Instagramu. Autor tudíž značnou část interpretací zakládá především na vlastních dojmech, neboť mu povaha dat neumožňuje činit věrohodnější závěry. Knittel se tak například nezdráhá soudit, že „někteří chlapci zajisté také konzumovali drogy, ale na rozdíl od ostatních fotografie a videa s nimi nezveřejňovali na Instagramu“ [75], ačkoliv nemá pro tyto své fabulace žádnou oporu v datech. Pochybný je též způsob, jakým Knittel prezentuje četnost sledovaných obsahů příspěvků prostřednictvím zcela vágních a nicneříkajících termínů, pod nimiž si může každý/á čtenář/ka představit zcela jiné množství výskytu sledovaných charakteristik – např. „**ve vícero případech** mi rovněž připadalo“ [73], alkohol „konzumovalo **ve větší míře** (= v highlights se **často** objevovaly např. fotografie lahví s alkoholem [...])“ [74], „**počty** chlapců konzumujících drogy **byly poměrně vysoké**“ [75].

Za zdařilé naopak považuji stěžejní analytické kapitoly 3.2, 3.3, kde Knittel zjišťuje, jaké celebrity chlapci nejčastěji sledovali a sdíleli, a jaký byl obsah sdílených příspěvků. Zde již autor upouští od snahy kvantifikovat sledované jevy a srozumitelnou formou popisuje zkoumané příspěvky i jejich možné významy. Ráda bych proto vyzdvihla, že tuto klíčovou část výzkumu považuji za velmi povedenou. Knittel zde poutavě prezentuje zajímavá zjištění, která navíc vhodně provazuje s dříve představenými teoriemi. Troufám si proto soudit, že pokud by autor definoval své výzkumné otázky pečlivěji a nesnažil se z dostupných dat vyvozovat nezjistitelné, mohla být celá jeho bakalářská práce velmi dobrá (právě tak jako hlavní část analýzy).

Zásadní připomínky k formální úrovni práce

Podstatný problém spatřuji v délce textu, který dalece přesahuje stanovený limit pro rozsah bakalářské práce. Autor sám již v úvodu bilancuje, že: „Má bakalářská práce je sice delší, než bývá zvykem, ale vzhledem ke komplexitě mnou zvoleného tématu jsem se nakonec rozhodl neomezovat se pouze na několik málo vybraných důvodů popularity chlapeckých idolů.“ [11] Osobně jsem však přesvědčena, že schopnost sociologické imaginace souvisí i se schopností odhadnout možnou šíři studovaného fenoménu, a tudíž nelze akceptovat argument o rozsáhlosti zvoleného tématu jakožto dostatečnou omluvu pro porušení požadavku na délku bakalářské práce.

Drobnou výtku mám i k číslování příloh, neboť autor v textu začíná přílohami č. 29 a 30 a až následně pokračuje přílohou č. 1, přičemž sám zmatečně píše: „V první příloze (Příloha č. 29) [...] a ve druhé příloze (Příloha č. 30) [...]“ [76], což poněkud postrádá logiku. Musím naopak ocenit, že autor píše kultivovaným jazykem a s minimálním množstvím chyb.

Otázky k obhajobě práce

- 1.) Napadají Vás alternativní výzkumné otázky, které by byly skutečně zodpověditelné na základě Vámi sebraných dat (veřejně dostupných příspěvků chlapců na Instagramu) prostřednictvím metody kvalitativní obsahové analýzy?
- 2.) Pracujete s metodou kvalitativní obsahové analýzy, kterou však nikde nepopisujete. Můžete krátce shrnout, na jakých principech je metoda založena a jak jste s ní ve výzkumu nakládal Vy?

Stručné slovní hodnocení (dle uvážení posuzovatele)¹

Výsledné hodnocení práce

Matěj Knittel předložil k obhajobě poměrně zdařilou bakalářskou práci, ve které prokázal své badatelské kvality. K nezbytným dovednostem sociologického řemesla však přísluší i schopnost vhodně definovat výzkumné otázky a dodržet stanovený limit rozsahu textu, což se autorovi nezdařilo. Vzhledem k výše uvedeným výtkám navrhuji práci hodnotit stupněm C v závislosti na obhajobě.

Navržené hodnocení

C

30. 6. 2023
datum a místo

podpis autora posudku

¹ Např. náročnost tématu, specifika řešení, samostatnost nebo invence studenta, co jsou hlavní klady, nedostatky práce, případně jaký je přínos, nebo využitelnost práce, navrhovaná doporučení k možnému zužitkování práce; zejména však návrh řešení pro případ nedoporučujícího posudku: a) upřesnit, doplnit nebo rozvést stanovenou pasáž, b) opravit, přepracovat stanovenou pasáž, c) přepracovat celou práci na zadané téma, d) vypracovat novou práci na nové téma.